

De walvis van Oostende of walvis van Kessels

Door Wim M.A. DE SMET

DE SMET Willy M.A. (Wim)

Geboren te Antwerpen, 1932
thans woonachtig in Kalmthout
Doctor in de dierkunde (Kat. Univ. Leuven)
Studeerde ook aan universiteiten van Bloemfontein (Zuid Afrika), Padua (Italië), Glasgow (Schotland), Stockholm (Zweden), Amsterdam en Utrecht (Nederland).
Thans werkleider aan het Rijksuniversitair Centrum te Antwerpen, verantwoordelijk voor de Vergelijkende Anatomie.
Medewerker aan het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen te Brussel voor de studie van de zeezoogdieren.
Adjunkt-direkteur van het Nationaal Instituut voor de Wetenschappelijke Film.
Lauriaat van de Henri Schoutedenprijs van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten in 1975 wegens de studie «Inventaris van de Walvisachtig (Cetacea) van de Vlaamse Kust en de Schelde» verschenen als Bulletin van het Koninklijk Belgisch Instituut Natuurwetenschappen, Afd. Biologie, N° 50, no 1 (1974)
Een twintigtal publikaties over walvisachtigen en andere zeezoogdieren.
Lid van talrijke wetenschappelijke verenigingen en 1972-1974 ondervoorzitter van de «Internacia Scienca Asocio Esperantista» maakt thans film over de walvisachtigen.
Organiseert thans samen met de heer R. de Clerck van het Rijksinstituut voor Zeevisserij van Oostende, een net van waarnemers opdat elke aangespoelde of waargenomen dolfijn, bruinvis, zeehond e.a. zou kunnen bewaard worden voor wetenschappelijk onderzoek.
Op 14 november 1969 te Blankenberge : «Stranding van walvisachtigen langs de Oostkust».

Inleiding.

Aan de Vlaamse kust, en meer bepaald in de streek van Oostende, is het al meer dan eens gebeurd dat een walvis aanspoelde of dat vissers een in zee gevonden walvis aansleepten.

Nochtans is er geen enkele geweest die in zijn tijd zo bekend is geraakt als de enorme walvis die in november 1827 te Oostende aan wal werd gebracht en wiens geraamte de volgende jaren in alle belangrijke steden ter wereld ten toon gesteld werd, en waaraan ook de naam verbonden is van een merkwaardig persoon uit die tijd, namelijk Herman Kessels.

150 jaar na deze gebeurtenissen loont het de moeite die «walvis van Oostende» of «walvis van Kessels», zoals hij in die tijd genoemd werd, eens terug in het daglicht te zetten, en wel om meerdere redenen :

1. Het is het eerste walvisgeraamte geweest dat ooit als didactisch en sensationeel voorwerp de wereld heeft rondgereisd, tot het tenslotte in Sint-Petersburg, het huidige Leningrad, is beland, waar het thans nog staat en er nog jaarlijks door miljoenen personen gezien en bewonderd wordt.
2. De ondernemingsgeest van Kessels heeft gedurende maanden het ganse Oostendse leven doen draaien rondom die walvis, zelfs onder de vorm van luxueuse feesten.
3. Deze ongewoon grote walvis van 26,6 m lengte was voor vele dierkundigen uit die tijd een echt raadseldier, dat geleid heeft tot polemieken over de soortbepaling en waarbij zelfs een nieuwe naam gelanceerd werd, die de wetenschappelijke wereld

had kunnen ingaan, namelijk «baleinoptère d'Oostende».

Het is dan wel opvallend hoe weinig mensen van thans ooit over deze walvis hebben horen spreken. Daarenboven is er sinds nagenoeg een eeuw niets essentieels meer over geschreven, tenzij bij gelegenheid in enkele dierkundige teksten (zie een uitvoerige lijst daarvan in de inventaris van de walvisachtigen van de Vlaamse kust door DE SMET, 1974, pp. 128-129) en in een zeer recente publikatie van de hand van J. MOENS.

Het is dan ook niet overbodig deze - men zou bijna zeggen : historische - gebeurtenis en al wat er mee verbonden is, eens terug in het daglicht te stellen.

Belangstelling voor walvissen nu en toen.

Men kan de kennis, die men thans over de walvissen heeft, werkelijk niet vergelijken met de fragmentarische kennis erover 150 jaar geleden.

Thans weet elk schoolkind dat walvissen geen vissen zijn maar zoogdieren. Langs lektuur, kranten, televisie en film maken we kennis met de verschillende soorten walvissen, en vooral met de grootste onder hen, de blauwe vinvis, die wel 22 à 28 m groot wordt, ja uitzonderlijk zelfs meer, en die niet alleen het grootste dier is dat thans bestaat, maar zelfs het grootste dat ooit bestaan heeft. Natuurbeschermingsverenigingen hebben een speciale aandacht voor deze soort, de blauwe vinvis, omdat zij zo sterk bedreigd is geraakt ten gevolge van de al te excessieve jacht waaraan het dier in deze eeuw is blootgesteld geweest. Verscheidene wetenschappelijke instituten, verenigingen en studiegroepen wijden zich grotendeels of uitsluitend

aan studies over walvisachtigen. Jaarlijks verschijnen er thans wel een honderdtal publikaties over deze dieren. In talrijke musea en dierentuinen staan walvisgeraamten opgesteld en kan het belangstellend publiek er alzo veel over vernemen. Reizende tentoonstellingen met een geformaliseerd walviskadaver bezoeken stad na stad en geven inlichtingen over zulke dieren ; zo was er in de zomer van 1976 nog een met «Jonas, de walvis» in vele Vlaamse steden en gemeenten.

150 jaar geleden was de toestand echter gans anders. Zeer weinig mensen ter wereld hadden ooit een geraamte van een walvis gezien en de weinige geraamten die er waren (Parijs, Berlijn, Bremen en Leiden) waren meestal ellendig slecht gemonteerd en onvolledig.

Afbeeldingen over die geraamten en over walvissen in het algemeen waren zeldzaam. Slechts weinig dierkundigen hadden ooit de kans gehad zelf een levende of dode :alvis, of zelfs een geraamte, te zien, en geen enkele dierkundige had van die zee zoogdieren zijn voorkeurstudieobject gemaakt. Over de inwendige bouw van die dieren was zeer weinig gekend en over een onderscheid tussen verschillende soorten spraken de verscheidene boeken elkaar radikaal tegen. Er waren trouwens slechts enkele hierover, meestal in het Frans of in het Latijn, en deze boeken waren volumineus, onoverzichtelijk en zeer duur. Daarenboven was er slechts een zeer beperkt aantal mensen dat een wetenschappelijke belangstelling voor zulk dier kon opbrengen. Alle andere belangstelling was niets anders dan de typische menselijke sensatiezucht naar deze reuzen van de oceaan.

Het was dan ook een geslaagd idee om die typische sensatiezucht van de mensen uit te buiten door het geraamte van zulk dier te bewaren en het in de verschillende steden te gaan tentoonstellen. Deze idee werd verwezenlijkt door de ondernemende Herman Kessels, die er haast al zijn kapitaal in investeerde, maar er wellicht geen goede zaak aan heeft gehad. Dat zijn tentoonstelling, - wellicht de eerste in haar soort - sukses had, wordt bewezen door het feit dat ook na 1830, nadat Kessels de walvis aan anderen had verkocht, dat geraamte nog gedurende vele jaren rondgesjouwd is, tot in Amerika en Rusland toe, en lang bekend is gebleven als de «walvis van Kessels».

Kessels, de man met de walvis.

Wie was die Herman Kessels ? Hij was beslist geen echte Oostendenaar, maar een functionaris van het toenmalige Koninkrijk der Nederlanden (1815-1830), die door omstandigheden in Oostende terecht was gekomen en er een gekende figuur was geworden. De idee om zulk dier op te kopen, te laten ontvlezen en prepareren, een paviljoen er voor te laten bouwen, feesten te geven en naderhand er mee op reis te gaan, komt zeker niet op in gelijk welk brein, maar slechts in dat van een creatieve, maar ook onrustige en vooral avontuurlijke geest, en dat was Kessels beslist.

Maar hoezeer hij ook bekend is geraakt wegens zijn walvis, in andere middens is Kessels vooral bekend als één der haantjes-vooruit van de Belgische Revolutie van 1830. Het uitvoerig artikel (20 paginae) over zijn persoon in de «Biographie nationale», van de hand van P. HENRARD, beslaat

hoofdzakelijk dit onderdeel van zijn leven. Voor zijn tijdgenoten is hij ook gekend geweest als een mogelijke verrader van de Belgische zaak in 1831, iets waarvoor hij trouwens in hechtenis is geweest. In 1841 heeft hij nogmaals in de belangstelling gestaan wegens zijn deelneming aan een komplot tegen Leopold I. Weer anderen kennen Kessels als de ontwerper van een speciaal type brandweert ladder, dat in België in de vorige eeuw algemeen gebruikt werd. En dit alles is nog maar een opsomming van enkele attributen, die men aan deze hoogst merkwaardige persoon kan toeschrijven. In een speciaal artikel in de «Cahiers de la Fourragère» van 1926 heeft LECONTE deze intrigerende persoonlijkheid beschreven met volgende attributen : «l'homme à la baleine... fantassin, marin, receveur des contributions, officier de Bolivar, chevalier de la légion d'honneur, major d'artillerie, préveneur de conspiration, inventeur d'une échelle de sauvetage et père de 19 enfants...» - een lijstje dat maar weinig mensen op hun actief zouden kunnen schrijven.

Het is ook ten gevolge van al zulke kronkelingen in zijn levensweg dat Kessels in Oostende was terecht gekomen. Geboren te Brussel in 1794 (hij overleed er in 1851) uit een Noord-Brabantse vader en een Gelderse moeder, bracht hij zijn jeugd door in de toenmalige Bataafse Republiek (Nederland). Hij trad reeds vroeg in het leger, maar wisselde daar ook enige malen van kamp, naarmate de oorlogsomstandigheden en de soldijen het best uitkwamen. Ook was hij een tijd op zee. In 1815 nam hij deel aan de slag van Waterloo. In 1819 liet hij zich aanwerven voor het leger van Bolivar om in de onafhankelijkheidsstrijd van Columbia zijn deel te hebben, maar dit avontuur heeft niet lang geduurd. Teruggekeerd in Europa, bekam hij de functie van belastingkontroleur van de provincie Antwerpen van het toenmalige Koninkrijk der Nederlanden. Zijn beleid blijkt daar niet helemaal zuiver te zijn geweest, en toen er een aanslag op zijn leven had plaats gehad in de buurt van Baarle-Hertog, werd hij onder vorm van disciplinaire maatregel overgeplaatst, liefst ver weg van Antwerpen. En zo kwam hij in 1824 in Oostende terecht als visiteur van de havenrechten.

Kessels was ongetwijfeld een man van tegenstrijdigheden. In Oostende ontpopte hij zich tot een weldoener, die samen met zijn vrouw de armen voorzag van voedsel en o.a. veel ellende probeerde te lenigen na de ontploffing van het kruitmagazijn op 19 september 1826. Ook onderscheidde hij zich bij de redding van de bemanning van een schuit uit Duinkerke, iets waarvoor hij later het «légion d'honneur» mocht in ontvangst nemen van de Franse koning Charles IX.

Ongetwijfeld wilde Kessels zich populair maken in Oostende. De hele historie met de walvis is daar trouwens een onderdeel van, maar dan wel een onderdeel met zeer verstrekkende gevolgen, want het heeft zijn leven een gans andere wending gegeven : hij verliet zijn staatsfunctie, die mogelijk al zeer wankel stond, en trok er met de walvis op uit. De revolutie van 1830 heeft weerom een andere wending gegeven aan zijn leven en naderhand vele gebeurtenissen ook. Het is jammer dat hij nooit zijn memoires geschreven heeft - zoals hij ooit dreigde te doen - want dan zouden we gans zijn levensloop beter kennen.

In vele van Kessels ondernemingen heeft zijn vrouw ook een belangrijke rol gespeeld. Zij kwam uit Amsterdam uit een zeer protestants midden. Zij was met hem in Den Haag getrouwd in 1815. In Oostende hielp zij ijverig mee met het lenigen van de nood van de armen, zoals BERNART het zegt : « met eene de krachten van het schoone geslacht schier te boven gaanden ijver... ». Zij heeft aan Kessels niet minder dan 19 kinderen opgeleverd, iets wat zelfs voor een man lijk Kessels wat te veel werd, want in 1834, toen hij zich kandidaat stelde voor een diplomatieke functie in Egypte nam hij als één der argumenten om zijn kandidatuur te steunen : *Il n'y a qu'une séparation des corps qui mettra un arrêt à cet accroissement*».

Vooraleer de term «public relations» gelanceerd was, wist Kessels maar al te goed wat de inhoud van zulke term was. Zo b.v. ook in het geval van de walvis. Om zich te verdedigen tegen kritiek van de wetenschappers nam hij een bekende Oostendse heelmeeester Dubar, in dienst om het prepareren van die walvis te volgen en er een boek over te schrijven. Hij reisde met Dubar en met de preparator Paret opzettelijk naar Parijs om er de bekendste dierkundige van die tijd, Georges Cuvier, te ontmoeten en er over die walvis te spreken en naderhand Cuvier's autoriteit in te roepen om allerlei dingen te beweren, die die man wellicht niet zal gezegd hebben, b.v. dat die walvis duizend jaar oud was. Kessels ging persoonlijk tot bij Koning Willem I in Den Haag om deze zogezegd de walvis te schenken, maar in feite om dat die «Koninklijke» walvis te kunnen noemen. Hij liet de Oostendse advocaat Bernart een boek schrijven, zogezegd over de walvis, maar in feite één en al lof over Kessels. Hij organiseerde indrukwekkende feesten toen het paviljoen van de walvis klaar was, zodat heel Oostende slechts over Kessels en zijn walvis sprak. Elke tentoonstelling van de walvis in een stad werd met een soort barnum-reklame «avant la lettre» aangekondigd. Toen hij in Parijs het «légion d'honneur» ontving omdat hij Duinkerke vissers had gered, liet hij uitschijnen dat hij die titel kreeg wegens zijn verdienste voor de wetenschap met die walvis. Na amper enige jaren was Kessels dan ook een bekende figuur geworden in het ganse Koninkrijk der Nederlanden, en was «de wavis van Kessels» een begrip geworden. Getuige daarvan is trouwens een spotprent van de Nederlanders in 1830 bij gelegenheid van de Belgische Revolutie : de Belgische opstandelingen worden er voorgesteld als een groepje dat onder leiding van Kessels met de walvis ten aanval trekt.

Maar hoe men ook over Kessels moge oordelen, één feit is zeker : dank zij zijn ondernemingsgeest heeft hij voor de eerste keer in de geschiedenis een walvisgeraamte aan een ruim publiek kunnen vertonen. Meer dan gelijk welke walvis, die ooit ergens gevonden is, - en in Oostende zijn er trouwens nog gevallen geweest in 1885 en in 1892, - heeft deze walvis bijgedragen tot de volksonwikkeling in de 19e eeuw. En al heeft Kessels dat geraamte in 1830 voor een peulschil verkocht, nog vele jaren lang werd dit dier overal ter wereld tentoongesteld als «walvis van Kessels» eerder dan als «walvis van Oostende».

De walvis op het strand.

Hoe de walvis in Oostende terecht is gekomen vindt men in verscheidene schriften vermeld. Helemaal is er wat tegenstrijdigheid over de kerrekte

datum en over de vindplaats. De meest volledige beschrijvingen vindt men enerzijds in het (intussentijd zeer zeldzaam geworden) boekje van een Oostendse Advocaat, Mr Bernart, in 1828 zowel in het Nederlands als in het Frans liet verschijnen over dit dier en over de feesten, die Kessels georganiseerd had, en anderzijds in het boekje van de Oostendse heelmeeester Dubar over de anatomie van dit dier.

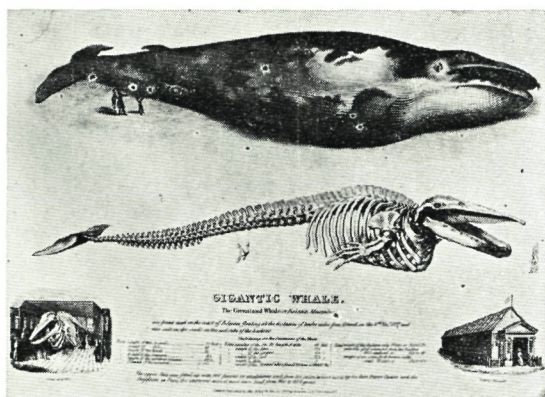
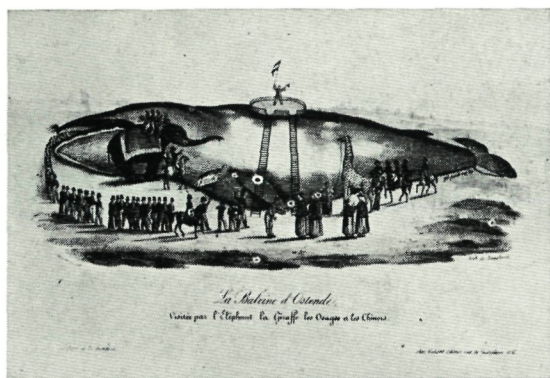
Dubar en een pamflet dat bij de tentoonstelling verkocht werd spreken van 3 november, Bernart echter van 4 november 1827. De eerste datum lijkt echter het meest waarschijnlijke, want 4 november was een zondag en het was niet de gewoonte dat op zulke dag de vissers op zee waren. In sommige teksten vindt men ook 5 november vermeld.

Geen enkele auteur heeft ook ooit duidelijk gezegd waar die dode walvis gevonden is. Dubar zegt : tussen Oostende en de Engelse kust, Bernart : tussen de Engelse en Nederlandse kust, en een pamflet : op 10 mijlen van Oostende, en de Gentse hoogleraar Van Breda, die uit Zeeland afkomstig was : tussen Oostende en Zeeland.

Voortgaande op wat Bernart schrijft zou eerst de bemanning van een visserssloop dit dode kadaver hebben zien drijven en het hebben proberen te bemachtigen, doch dit mislukte hun. Naderhand werd het kadaver teruggevonden door de bemanning van een andere sloop, de Dolfijn. Deze kreeg hulp van twee andere sloepen, en zo konden zij met vereende krachten het dier naar Oostende slepen, dat ze in de vroege morgen van de volgende dag bereikten. In de havengeul botste de kop van het dier tegen één van de palen, de kabels braken door en het kadaver dreef terug weg. Het strandde echter enige honderden roeden verder, in de buurt van Bredene. Vermits het juist springvloed was, kwam het ver op het strand terecht.

De vissers, die eerst gemeend hadden met een wrak te doen te hebben, maar naderhand ten volle beseften welke uiterst zeldzame vondst ze gedaan hadden, zagen er natuurlijk een speciale winst in. Weldra ontstond heel wat betwisting rondom het eigendomsrecht tussen de schippers van al die sloepen. Een kompromis werd gevonden in die zin dat het dier een week lang mocht worden tentoongesteld te hunnen bate en dat het naderhand door de rederij zou verkocht worden.

Intussentijd had het nieuws over deze vondst van een uitermate grote walvis zich verspreid. Er circuleerden berichten over een dier van wel 31 m lang en wel 300.000 kg. zwaar. Niet alleen uit Oostende, maar ook uit de omgevende dorpen en zelfs uit Brugge, Gent en Duinkerke kwamen nieuwsgierigen om dit ongewone dier te zien. Reeds de volgende dag was er het bezoek van de Gentse hoogleraar Van Breda met een aantal van zijn studenten. Hij nam zich voor een uitvoerige anatomische studie van dit dier te maken, maar botste aanstonds op de onwil van de vissers, die liever de centen van de bezoekers zagen dan de lof van de wetenschap. Hoe Van Breda ook te keer ging en er zelfs de gouverneur van de provincie in probeerde te betrekken, de vissers gaven niet toe en Van Breda en zijn studenten moesten er zich mee tevreden stellen het uitwendige van het dier te inspecteren, wat maten te nemen en tekeningen en nota's te maken en lijdzaam te moeten vaststellen

dat sommige «baldadigen» (zo zijn Van Breda's eigen woorden in zijn tekst, p. 345) de baleinen verder uittrokken, oog en tong er uithaalden, lappen vet uitsneden en dat de ontbinding meer en meer vorderde. Heel het betoog, dat Van Breda enige dagen later over die walvis geschreven heeft, is een verbitterde klacht, die eindigt met de wens dat geen enkele van zijn kollega's ooit zulk verdriet zou moeten lijden.

Van Breda's klacht mag dan wel gegrond zijn, zij is in feite onrealistisch. Ten eerste was het kadaver al in verre toestand van ontbinding toen het gevonden werd, hetgeen bewezen wordt door het feit dat de baleinen zo gemakkelijk uitvielen. Ten tweede, wat zou bij zulk kadaver iemand kunnen aanvangen met slechts een stel ontleedmessen? Voor het ontleden en het vervoeren van zulke walvis had men een ganse installatie nodig. Er was zelfs nog geen mogelijkheid het dier eventjes te verplaatsen of het wat om te keren om de andere zijde te zien!

Terwijl Van Breda palaverde, was ook Kessels op het toneel verschenen. Alzo speelde zich de strijd af tussen enerzijds de wetenschapsmensen met goede bedoelingen, maar geen geld, en anderzijds de ondernemende geest, die aanstonds bereid was 2.000 guldens voor te stellen om dit dier in handen te krijgen en er een sensatiezaak van te maken.

Ten einde zich op wetenschappelijk gebied te kunnen verweren tegen Van Breda, die een schoonzoon was van de bekende anatoom Petrus Camper, associëerde Kessels zich met de Oostendse heelmeester Dubar, die er zich op beroemen kon lid te zijn van het Heelkundig Genootschap van Amsterdam en van een heel aantal medische genootschappen in binnen- en buitenland, en verscheidene boeken te hebben geschreven, o.a. een over de heilzame werking van zeebaden.

Toen op 10 november de walvis te koop kwam, liep de som, die Kessels en Dubar er voor betaalden, op tot 3.000 guldens. Van Breda mocht weliswaar aanwezig zijn bij de operaties, maar Dubar zou de ontleding leiden. Voor dit ontvlezen werd beroep gedaan op Louis Paret, een herberguitbater van Slijkens, die zich bekwaamd had in het opzetten van dieren en het prepareren van geraamten en die een merkwaardige privaat-verzameling van dieren in zijn herberg had. Niet minder dan 62 werklieden werden aangeworven om aan dit kolossale werk deel te nemen, dat weldra een aanvang zou nemen.

Het prepareren van het geraamte.

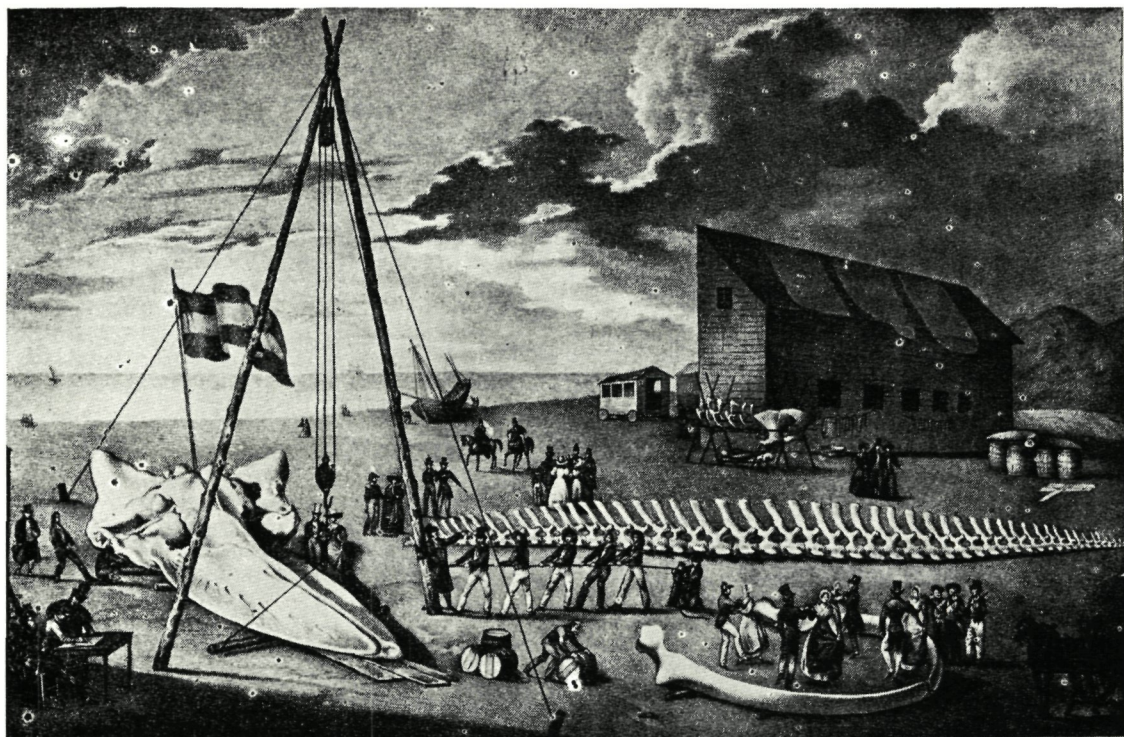
Kessels besefte maar al te goed dat zijn voor veel geld verworven walvis hem misschien nog zou ontglippen als bij storm het springtij tot aan het kadaver zou geraken. Daarom liet hij onverwijld het werk beginnen op 14 november en besliste hij dat men zelfs bij nacht zou voortwerken bij fakkellicht.

Het openen van de buik leverde de belangstellende ontleedkundigen zoals Van Breda, Dubar en enige Oostendse geneesheren, een zware ontgoocheling op: alle organen waren bedorven en uiteengevallen. Een vreselijke stank verspreidde zich in de omgeving, tot groot ongemak van al wie aldaar moest werken. Al die verrotte delen werden dan maar begraven.

Alleen het spek van de huid was nog bruikbaar en het werd ingekuipt om later verkocht te worden; al te samen leverde het nog 20.000 kg. op, waaruit 11.200 liter traan werd getrokken. Ook de uitwendige geslachtsdelen van dit vrouwelijk dier waren nog in voldoende goede toestand om bewaard te worden voor de tentoonstelling. Ook de 6,5 m brede staartvin was het bewaren waard, maar dat kostte aan Kessels al een fortuin, want de kuip ervoor kostte 1.800 guldens en zij moest gevuld met verloop van brandewijn en daarna met een sublimaatoplossing ten einde deze vin voor verder verderf te vrijwaren.

De kop vormde een probleem apart. Hij was diep in het zand gezakt en moest er met hijsblokken worden omhooggehaald. Maar hij was zo geweldig zwaar dat de kabels en de stellingen doorbraken onder het gewicht. Doch de ingenieuze Kessels liet weldra een andere methode toepassen, gebruik makend van het feit dat het water bij hoogtij reeds tot aan het kadaver kwam. Er werden vier vlotters aan de kop vastgemaakt, zodat deze stilaan begon te drijven. Zodra hij wat vlote werd hij met de vereende kracht van 6 paarden en 52 werklieden over een speciaal aangelegde plankenvloer tot aan de duinen gesleept om aldaar verder verwerkt te worden.

Vijf dagen na het begin der werkzaamheden was de zaak al rond en zaten de beenderen in het magazijn. Het was toen 19 november, feestdag van de Koningin der Nederlanden, Wilhelmina-Frederica. Kessels nam de gelegenheid te baat om er een eerste feest van te maken. De werklieden en hun familie, te samen 114 personen, mochten op zijn kosten er komen eten en drinken. Er werd een

Vue de l'exposition de l'impression de la fête de la Saint-Jean le premier dimanche de la semaine du 24. M. le R. 1828 des Pays-Bas le 11 Mars 1828 à 10 heures du soir. H. Kessels pour son dessin et son gravure.

Gezigt der uitstelling van walvissen op den kaai van het Hotel du Commerce te Oostende op den 11 Mars 1828 om 10 uur des avonds van hier. H. Kessels de Koninkrijk der Nederlanden op den 11 Mars 1828 om 10 uur des avonds van hier. H. Kessels de Koninkrijk der Nederlanden op den 11 Mars 1828 om 10 uur des avonds van hier.

dansvloer gelegd tussen de onderkaken van de walvis en vier paren dansten daar de quadrille, een gebeurtenis die in afbeeldingen is vastgelegd. Om naderhand de beenderen naar de stad over te brengen was nog een hele onderneming nodig. Wekenlang hadden die beenderen eerst in kalkwater gelegen in een speciaal daarvoor afgehuurd schip, dat men helemaal had gevuld. In die weken trouwens was Kessels met Dubar en Paret naar Parijs gereisd om aldaar wat meer over walvissen te vernemen. De beenderen werden daarna in houten kisten op paardenkarren vervoerd naar het «Hotel du Commerce» (het gebouw dat thans het kollege is) op de Keizerskade (de huidige Vindictivelaan), waar Kessels een zaal had afgehuurd.

De kop vormde echter weer een probleem, niet alleen omdat men 6 paarden nodig had om de wagen te trekken, maar vooral omdat hij niet door de stadspoorten kon. Men moest speciale stellingen bouwen om hem over de stadmuren heen te hijsen. Ook kon de kop niet in het hotel binnen en lag hij wekenlang op straat, speciaal bewaakt door twee wachters.

Maar, einde goed, alles goed. Kessels had zijn walvis en het publieke vertoon kon gaan beginnen.

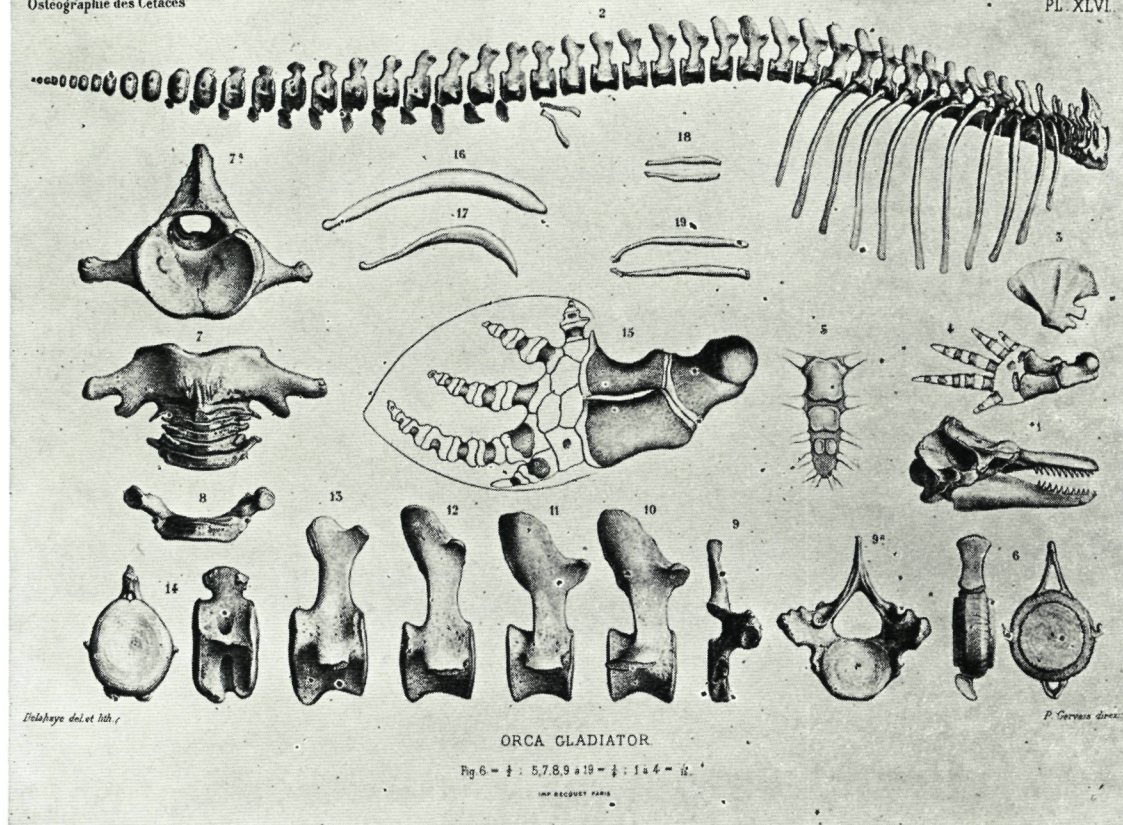
Het paviljoen en de feesten.

Ten einde de walvis tentoon te stellen liet Kessels een speciale barak bouwen, een paviljoen, zoals het genoemd werd, of in de terminologie die Kessels graag gebruikte : het paleis van de walvis. De beschrijving, die Bernaert er van gegeven heeft,

(en die men grotendeels kan terugvinden in de tekst van J. MOENS, pp. 160-161) wijst er op dat het ongetwijfeld een zeer fraai gebouw was, dat bovendien op zeer ingenieuze manier kon afgebroken en terug opgebouwd worden. Het was 33 m lang, 12 m breed en 12 m hoog. Binnenin was het knap afgewerkt en voorzien van 8 luchters. Het was versierd met 22 schilderijtjes van de Oostendse schilder Van Cuyck over deze walvis, walvisvangst, robbenvangst e.a. Van op een galerij kon men het geraamte langs boven bekijken. Om het geraamte te schragen was er een gestel, waarin 7.000 pond ijzer verwerkt was..

Begin april 1828 werd op de kaai voor het «Hotel du Commerce» dit paviljoen op tijd van drie dagen in elkaar gestoken, - «als door toverij» zoals Bernaert het bewonderend uitdrukt, - en steeg de spanning in Oostende met de dag. Zij steeg nog meer toen Kessels van Den Haag terugkwam met het bericht dat Zijne Majesteit de walvis als geschenk had aanvaard, maar aan Kessels de toelating had gegeven dit geraamte zes jaar voor zijn profijt ten toon te stellen, - iets waar Kessels zich trouwens twee jaar later niets meer van heeft aangetrokken toen hij zich keerde tegen diezelfde koning, die hij bij alle gelegenheden nochtans roemde als «kunstlievende, ...nuttige ondernemende beschermende Monarch» of «onze geliefde Koning».

De feestelijkheden om het paviljoen in te huldigen zouden drie dagen in beslag nemen. En wat voor feesten ! Kessels had drie Oostendse maatschappijen onder de arm genomen, namelijk de Konink-

lijke Broederschap van de Handboog Sint-Sebastiaan, de Schuttersgilde Sint-Andreas en Sinte-Barbara en het Koninklijk Genootschap voor Toneel- en Dichtkunde Rhetorica. Deze drie groepen vormden het belangrijkste deel van een stoet die op zondag 20 april 1828 door Oostende trok en die heel en al hulde was aan Kessels en aan de walvis. Van reeds in de morgen was er feestelijk kanongeschut geweest en de vorige avond taptoe. Vanuit de ganse omgeving was de bevolking samengestroomd en er was, zoals Bernaert het uitdrukt «eene menigte dames... schitterende van schoonheid en van kledingspracht».

De hoge gasten, waaronder de goeverneur van de provincie, graaf de Baillet, werden ontvangen in het paviljoen en hier werd in de muil van de walvis de koninklijke akte getekend en werd de erewijn gedronken en werden de medailles uitgedeeld. Daarna werden door jonge meisjes lofgedichtjes uitgesproken aan de respectieve hoge gasten, behalve aan de burgemeester, want de juffrouw die het moest doen was juist flauw gevallen.

In de namiddag was er een banket voor niet minder dan 150 gasten. In de stad liet Kessels ten behoeve van de armen duizend broden, duizend liter bier en vijfhonderd pond kaas uitdelen. Daarna volgden volksspelen en in de avond nog een vuurwerk.

's Maandags was er een schuttersfeest waaraan 180 schutters deelnamen uit allerlei plaatsen van de provincie. 's Namiddags werd een luchtballon opgelaten. 's Avonds waren er twee bals, één voor de leden van de deelnemende verenigingen en één van toch ook weer 300 man, voor de genodigden.

Onder de deelnemers bevond zich als nieuwe gast, speciaal naar Oostende gekomen om de walvis te zien, de prins van Saksen-Weimar.

's Dinsdags hernamen de feestelijkheden. Weerom werd een luchtballon opgelaten, doch deze schoot in brand en zorgde voor groot spektakel. Er was eveneens een schuttersfeest en de eerste prijs was een koffiekkan met een walvis op het deksel. En 's avonds mochten alle werklieden, die aan de walvis hadden gewerkt, zich nog eens komen verlustigen op een overvloedige maaltijd.

Kessels' feestroes kende geen einde. Twee dagen later herbegon hij te feesten. Een orkest werd opgesteld in het geraamte van de walvis en zorgde voor een ongewoon concert, - een attractie die zo goed slaagde dat ze naderhand dikwijls herhaald is. Men zou zich kunnen voorstellen dat na al die feestelijkheden, nagenoeg iedereen in Oostende de walvis had bezichtigd. Dat was echter geenszins het geval. De werkende klasse kon of wilde in die tijd geen geld spenderen aan zulke zaken. Toen Kessels besloot hen op de vrijdag gratis toegang te verlenen, stonden duizenden aan te schuiven om de walvis en dat paviljoen, waarvan men nu al maanden sprak, met eigen ogen te aanschouwen.

Kessels kon zich in de handen wijven : sukses was verzekerd. De stad huldigde hem officieel op 1 mei en gaf hem een gouden snuifdoos met speelwerk. Maar heel die zaak had hem intussentijd niet minder dan 60.000 guldens gekost. En die zou hij moeten rekupereren, kost wat kost. Dat zou dan meteen de grote toernee met de walvis worden.

(wordt vervolgd)